concentrează asupra unui tablou a cărui temă este asemănătoare cu cea a secvenței literare în care se încorporează". Înaintând, așadar, cu prudență, în tematica propusă, și conștientă că re-dimensionarea acestui tip de abordare este destul de nouă (în acest sens, o carte specializată a fost publicată recent, în 2011, de către Alexandra Vrânceanu), autoarea oferă o încercare de sedimentare a unor teorii literare, în paralel cu analiza aplicată asupra textelor, pentru a configura mai limpede ideea de *ekphrasis*. Pe de altă parte, nu neglijează nici contexte mai largi, precum cele cu aplicabilitate la discursul (literar) politic, atrăgând atenția asupra faptului că „preferințele scriitorilor români pentru aceste opere aflate în listele canonice ale artei universale este și rezultatul unui embargou cultural la care au fost supuse țările din Est, și implicit scriitorii români" (p. 197). În cele din urmă, acest demers este folositor, în contextul proliferării imaginilor din *world wide web*, sau, mai simplu, internet, și a dislocării valorice în detrimentul literaturii și a cărților de bună calitate. La final, lucrarea menționată beneficiază, pe lângă o bibliografie adecvată, și de o *sitewebografie* pe măsură, care conferă prospețime studiilor întreprinse și reclamă o continuare a acestora de către alți autori ori la alte niveluri de interpretare.

Amalia Drăgulănescu
Institutul de Filologie Română „A. Philippide", Iaşi
România

Ion TOMA, **101 nume de locuri**, Bucureşti, Editura Humanitas, 2015, 291 p.

101 nume de locuri ['101 Place Names'], the book written by Professor Ion Toma and published by Humanitas Publishing House within the collection "Viaţa cuvintelor" ['Words' Life'], is a journey whose itinerary takes us to the world of the Romanian toponyms. The study is a detailed piece of research regarding the genesis, 'life' and 'death' of some geographical names, and consists of three parts: *Despre numele de locuri, în general* ['About place names, in general']; *Despre numele de locuri româneşti, în special* ['About Romanian place names, in particular']; a list of the 101 toponyms under discussion, analysed monographically and 'selected according to their meeting one or more conditions: linguistic, geographical, historical, social and cultural relevance' (p. 103). The bibliography of each toponym represents "un adevărat *curriculum vitae* cât mai complet şi mai elocvent, lingvistic şi exralingvistic" ['a true *curriculum vitae*, as complete and eloquent linguistically and extralinguistically as possible'] (p. 42).

Place names represent a social phenomenon, since they constitute language components. They are not only landmarks, but also preservers of local memory and identities, because their survival in time is linked to the existence of the designated geographic object, to the mentioning of those names in cartographic documents or to the use of the place names by a certain community.

Thus, a series of natural or social geographic realities, disappeared decades or centuries ago, can be restored thanks to the presence of the revealing toponyms. Equally, by changing the use context of the territories or of the ideological force of the official denominations, a series of toponyms are no longer used, their disappearance generating the impoverishment of the local patrimony, and also the destruction of national memory and identity landmarks. At the same time, "*particularizatorii lexicogramaticali* (...) determinanţii folosiţi pentru restrângerea sferei semantice a cuvintelor, potenţează funcţia de individualizare a unor nume de locuri care-i încorporează în forma denominativă topică"

BDD-R205 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 06:48:15 UTC)

[‘lexical-grammatical determiners, *particularizatorii lexicogramaticali* (...), used to narrow the semantic area of the words, potentiate the individualizing function of some place names which incorporate them in their denominative referential form’] (p. 40).

The lifetime of a word varies from case to case: “viaţa numelor de locuri este mai scurtă sau mai lungă, mai simplă sau mai complexă, mai uşor sau mai greu de reconstituit, în funcţie de o multitudine de factori” [‘the life of toponyms is longer or shorter, rather simple or complex, more easily or more difficultly restored, depending on a series of factors’] (p. 38). Because of the fact that, sometimes, they can last for centuries or even millenia in the same form or in a slightly changed form, toponyms have a special value, and can be assimilated to the documents used to reconstitute socio-economic, historic or even natural phenomena: “*Alunu* poate desemna o suprafaţă mai mare decât locul unde este (sau era) copacul respectiv” [‘*Alunu/Hazelnut* can designate a larger area than that of the place where the tree is/was’] (p. 40).

The natural toponymy of an area should not be interpreted only as a descriptive image of the place, but also as a historical image, revealing the dynamics of the anthropised landscape and the socio-economic processes that have influenced it. Professor Ion Toma has all the reasons to assert that “*polarizarea* este una dintre formele cele mai evidente şi mai active de ordonare a masei toponimice dintr-un areal toponimic, care constituie (...) fundamentul câmpului toponimic din acel spaţiu, reflectând deopotrivă configuraţia geografică a zonei deservite denominativ şi gradul de antropizare al spaţiului geografic respectiv” [‘*polarization* is one of the most obvious and active forms of organising the toponymic mass of a toponymic area, which represents (...) the basis of the toponymic field of that space, reflecting both the geographic configuration of the area denominated and the anthropisation degree of that space’] (p. 45). Therefore, the study of toponyms and their interpretation as a result of (past but not only) local history and activities allows the evincing of some relevant aspects regarding the socio-historic and economic realities specific to each period.

Local identity landmarks are described by using territory-based geographic and historical information, and by explaining the succession of geographic landscapes and the dynamics of the communities places become local memory ‘deposits’. For example, it is well-known the Old Slavic origin of the toponym *Câmpina* (< O. Sl. *kopina* ‘briers’, ‘area of briers’) because of the evolution “vechii nazale slave *o* la *în*, *îm*, ci nu la *un*, *um*, ca în alte toponime slave, ceea ce dovedeşte că slavii au fost puţin numeroşi în majoritatea teritoriului din nordul Dunării până în secolele al X-lea şi al XI-lea, când a încetat evoluţia lui *u* şi a început evoluţia la *î*” [‘of the Old Slavic nasal vowel *o* to *în*, *îm*, and not to *un*, *um*, as in other Slavic toponyms, which proves that Slavs were not numerous in most parts of the territory north of the Danube till the 10th and the 11th century A.D., when the evolution to *u* stops and that to *î* starts’] (p. 149).

Toponyms are dynamic and cover various perspectives, especially in the case of multi-ethnic communities. Historical geography contributes to the foundation of the knowledge regarding social, economic or physical-geographic characteristics of the territories and localities, allowing the synchronic or diachronic contrastive approaches of the phenomena mentioned. In the context of the ever increasing interest towards local history and because of the necessity to give a scientific basis to local identities, historical geography studies and research are the right means of revealing and saving local memory.

Being an expression of the community’s objective observance, toponymy is essentially motivated. Its official component is largely a creation having an obvious artificial character, because it ignores the relation between the toponym and the geographic object designated, i.e. a human settlement, a locality. Official toponymy – imposed by the authorities by administrative means − has been motivated by legal or political-ideological reasons which were applied considering their subordination to a general, national, regional or, sometimes, only local rationale. Throughout time, the names of localities have undergone

BDD-R205 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 06:48:15 UTC)

not only partial changes, but also frequent successive total replacements, out of various reasons. In this respect, *Braşov* is an illustrative example: "Cele mai vechi atestări, începând cu secolul al XIII-lea, consemnează formele *Barasu*, *Brassu*, *Braso*, *Brassoviensis*, *Brasso*, *Brasov*, *Brassou*, *Corona*, *Kronstadt*, *Armizegetusa*, *Sarmazagetusa*, *Stephanopolis*, *Tiassum*, *Brassovia*, *Cragenstadt*, *Magyar Nyelvör*, *Krânen*, *Krünen*. Toate sunt dubluri (prin adaptare fonetică sau supranume cu o altă bază semantică), în maghiară, latină, germană sau săsească, ale formei originare *Braşov*, care apare din ce în ce mai frecvent începând cu secolul al XV-lea, alături de variante fonetizate în greacă (*Prasovu*, *Prasovos*)" ['The oldest attestations, beginning with the 13th century A.D., mention the forms *Barasu*, *Brassu*, *Braso*, *Brassoviensis*, *Brasso*, *Brasov*, *Brassou*, *Corona*, *Kronstadt*, *Armizegetusa*, *Sarmazagetusa*, *Stephanopolis*, *Tiassum*, *Brassovia*, *Cragenstadt*, *Magyar Nyelvör*, *Krânen*, *Krünen*. All the above are doubling forms (resulted from phonetic adaptation or from a byname having another semantic base) of the original name *Braşov* in Hungarian, Latin, German or the dialect of the Saxons living in Transylvania. The form *Braşov*, together with some phonetic variants influenced by Greek (*Prasovu*, *Prasovos*), appears more and more frequently beginning with the 15th century A.D.'] (p. 135). In the last one hundred years, regime changes or border modifications have determined a series of official changes of locality names. Depending on the context, locality names or any other toponyms that conveyed local information about the socio-cultural realities have been modified, translated or replaced according to the language or the ideology of the new authorities.

Street names and urban names are used daily for orientation and to establish one's position in a locality. Street names evoke the memory of those places, past functions or (social, cultural, agricultural, industrial) town/cityscapes that can be perceived today only by means of those names (for example, *Podul Calicilor*, *Uliţa Colţei*). But, in time, the names of many old villages and neighbourhoods/districts incorporated into the towns/cities have been lost (*Crâgaşi*, *Giuleşti*, *Pantelimon*), and most original street names have been changed, being replaced by others that have no direct or explicit connection with the space they denominate. As a result of the urban development, a series of newly built streets or districts were given their names by the local authorites according to the current legislation. Such frequent name changes result in the loss of the place history and memory.

Scientific research regarding the restoring of past geographic landscapes in various areas covers the domains of interest of toponymists, geographers, historians, anthropologists, ethnographers etc. Historical geography approaches have shown the correlations between socio-economic and physical-geographic realities. Thus, „destul de multe nume de locuri supravieţuiesc ca nume de persoane: *Ciprian* (< *Cipru*), *Olimpia* (< muntele *Olimp* din Grecia). (…) Există şi dispariţii nesigure (un fel de «elodii toponimice»), care, în ciuda investigaţiilor ştiinţifice, uneori cel puţin la fel de complicate şi oţioase ca cele întreprinse de organele de anchetă penală şi de jurnaliştii de investigaţie, nu se lasă uşor «demascate» de după perdeaua variantelor deformate din graiul popular sau din documente, care pot fi destul de puţin asemănătoare cu formele toponimelor actuale, continuatoarele «bănuite» acestor variante" ['quite many place names survive as anthroponyms: *Ciprian* (< *Cyprus*), *Olimpia* (< Mount *Olympus in* Greece). (…) There are also uncertain disappearances (a sort of toponymic «Elodias»), which, in spite of the scientific research, sometimes as complicated and useless as that made by police investigators and journalists, won't be easily discovered under the 'curtain' represented by the distorting variants found in the spoken idioms or in the documents. These variants can bear little resemblance to the contemporary toponyms, their 'suspected' descendants'] (p. 53–54). That is why, the issue of restoring some geographic landscapes is extremely topical and is approached in the research studies that focus on the analysis of the dynamics of a geographic space whose limits are clearly established or in

BDD-R205 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 06:48:15 UTC)

order to understand the diversity of a certain geographic aspect compared to the national or European territory.

To appeal to historical documents or to the semantic dimension of geographic names to reconstitute or explain their etymology and the reality in the field is a current scientific practice of the author. Considering the deep physical-geographic and socio-economic changes of the Romanian territory in last century, the use of the methods specific to historical geography and the scientific data of this domain becomes an obligatory instrument of analysis to validate one's research. From this perspective, Professor Ion Toma's book can serve as a theoretical and methodological guide for all those who want to initiate themselves in the field of toponymy, especially since it includes numerous, detailed and thorough applications of the scientific ideas and methods proposed.

Cristina Radu-Golea
University of Craiova
Romania

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU, **Patimă și desfătare. Despre lucrurile mărunte ale vieții cotidiene în societatea românească. 1750–1860**, București, Editura Humanitas, 2015, 484 p.

Continuând seria lucrărilor dedicate investigării istoriei noastre (pre)moderne (începută cu *În șalvari și cu işlic. Biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească a secolului al XVIII-lea* și *Evgheniți, ciocoi, mojici. Despre obrazele primei modernități românești. 1750–1860*), recentul volum al Constanței Vintilă-Ghițulescu, *Patimă și desfătare. Despre lucrurile mărunte ale vieții cotidiene în societatea românească. 1750–1860* ne propune o incursiune fascinantă în subteranele unui interval de peste o sută de ani despre care nici istoria mare, nici literatura nu ne spun prea multe. Teren aproape virgin, peste care se întinde un „gol istoric", el a fost defrișat în ultima vreme, cu folos, de cărțile câtorva tineri cercetători, dar și în „ficțiunile" unor prozatori sau cineaști (a se vedea, spre exemplu, *Cărțile vieții*, de Dan Perșa, *Manuscrisul fanariot*, de Doina Ruști, sau *Aferimul* lui Radu Jude).

Conștientă de dificultatea de a citi dincolo de document („Dacă defrișarea arhivelor mi s-a părut ușoară, în ciuda scrierii și a limbajului nu întotdeauna ușor de descifrat, coroborarea acestor informații, astfel încât alcătuirea să aibă sens, mi s-a părut cel mai greu lucru", p. 19), Constanța Vintilă-Ghițulescu optează pentru o abordare atipică a trecutului, umanizat prin încercarea de a oferi cititorului „o istorie a cuvintelor printre care, rătăcind, veți descoperi o lume fascinantă" (p. 17). Promisiune onorată din plin, căci istoria publică este mereu dublată de istoria privată, mai relevantă pentru înțelegerea autentică a spiritului epocii, a ceea ce numim, cu un clișeu, sensibilitatea unei societăți de care ne despart multe și, totuși, atât de puține lucruri.

Mă îndoiesc însă de concluzia potrivit căreia „Această carte nu este decât o fereastră spre trecut" (p. 466). Afirmația mi se pare cu atât mai surprinzătoare cu cât, în același paragraf, apare o precizare potrivită pentru a defini miza acestui volum formidabil: „Într-o oarecare măsură, cunoașterea propusă de această carte reface același lung drum al înțelegerii și al interpretării autorului venețian: coborâți pe firul timpului și încercați să aflați de ce gândim cum gândim, de ce trăim cum trăim, de ce trecutul este atât de prezent în viețile noastre de zi cu zi" (p. 466). E aici ceva din teoria lui Thierry de Montbrial referitoare la *memoria timpului prezent*. Dar, în egală măsură, funcționează și ideea lui Horia-Roman

BDD-R205 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-25 06:48:15 UTC)